

Tefner Zoltán

Valutapolitika Bécsben és Budapesten. A Wekerle-életmű új megvilágításban Recenzió Kárbin Ákos új könyvéről

Currency Policy in Vienna and in Budapest. The Wekerle-Life-Work in a New Light Book Review about Ákos Kárbin's New Book

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen recenzió a magyar gazdaságtörténet egyik legfényesebb akciójáról írt feldolgozást ismereti. Kárbin Ákos 2021-ben megjelent könyve, a *Wekerle Sándor a Monarchia aranyembere* az aranyalapú valuta megteremtésének hosszú és ellentmondásos útját vázolja fel nagy történelmi intuícióval. Az aranyvaluta bevezetésének útja hosszú volt és küzdelmes. A recenzió azt elemzi, hogy Kárbin Ákos mennyiben tudta sikeresen bemutatni ennek az útnak egyes állomásait. Nagy hangsúlyt helyez annak értékelésére, hogy a szerző hogyan választotta ki az egyes forrásokat a bécsi, illetve a német levéltárak irományából. Az étékelések végén a recenzens javaslatokat tesz arra vonatkozóan, hogy hogyan lehetne részletesebbé, finomabbá tenni a Wekerle Sándor személyiségéről eddig kialakított képet.

Kulcsszavak: osztrák–magyar bankrendszer, banktörténet-kutatás módszertana, aranyalapú valuta, Wekerle Sándor személyisége

SUMMARY

The book reviews one of the most splendid actions in Hungarian economic history. *The Golden Man of the Monarchy* by Ákos Kárbin, published in 2022, presents with grand historiographical intuition the long and contradictory way to the create the gold standard currency in the Austro-Hungarian Empire. The review of the book asserts that the introduction of the gold standard was really long and laborious. It analyses to what extent Ákos Kábin managed to present each stage of this journey. The review very much emphasizes how rightly the author had chosen the several sources in the archives in Vienna and in Germany. At the end of the assessments of the review, the reviewer makes proposals on how to make the current perception of Wekerle's personality more elaborate yet more refined.

Keywords: Austro-Hungarian bank system, methodology of the researching in the history of bank systems, gold standard, personality of Sándor Wekerle

TEFNER ZOLTÁN, nyugalmazott egyetemi magántanár, Budapesti Corvinus Egyetem (tezo03@t-online.hu).

BEVEZETÉS

Az utókor a nagy emberekkel gyakran mostohanán bánik. Életükben ott állnak a lelkesülés és a megbecsülés középpontjában, aztán – nem ritkán még életükben – kikerülnek a figyelem középpontjából, egy idő után már csak elvétve beszélnek róluk, a szakma, amelynek megbecsült, csodált munkásai voltak, más ideálok, más szakmai újítók felé fordul. Valami hasonló méltánytalanság történt Wekerle Sándorral, a közgazdással, mezőgazdással, államtitkárral, miniszterrel, majd miniszterelnökkel is. A rövid írások, amelyek róla megszülettek, többnyire elnagyoltan, sokszor távirati stílusban beszélnek arról, hogy zseni volt, nagy közgazdasági kvalitás. Az elmélyült átfogó munkák azonban hiányoznak. Historiográfiai űrt képez hiányuk. A kötet, amit az olvasó most a kezében tart, ezt a több mint száz év óta tátongó űrt próbálja betölteni, kiemelni Wekerlét az érdektelenségből, köznapi fordulattal élve „lefújni a port” a Wekerle-életműről. Mi az, ami Wekerle politikai pályafutásában a legdöntőbb, mi az, amit az utókor történelmi vívmánynak tekinthet? A kötetben az olvasó számos nagyon bonyolult gazdaságpolitikai kérdés megoldásáról talál történettudományos magyarázatot, de ezek közül a nagy intellektusról és szakmai tudásról árulkodó intézkedések közül is kiemelkedik az aranyvaluta bevezetése az Osztrák–Magyar Monarchiában 1892-ben. Valójában ez a nagy közgazdasági teljesítmény a politikai életmű meghatározó eleme. Általa kapta ezt a nevet az újságírók leleményessége révén, hogy a Monarchia „aranyembere”.

EZÜST VAGY ARANY?

A mai világ, ha a pénzről van szó, más kategóriákban gondolkodik, mint a régi korok embere. A szerző ezért találta szükségesnek, hogy

egy egész fejezetet szenteljen az aranyvaluta bevezetéséhez kapcsolódó fogalmaknak, hogy elmagyarázza a nemzetközi összefüggéseket már rögtön a könyv elején. Az V. fejezetben az olvasó minden szükséges információt megkaphat ahhoz, hogy mélységében megértse az aranyvaluta körüli, az egész kontinens pénzügyi világát megmozgató vitákat, konfliktusokat.

Milyen körülmények alakították a Habsburg Birodalom, később a Monarchia valutapolitikáját? A század közepéig az egész világon a nemesfémalapú pénzrendszer volt uralkodó. Vagy az ezüst vagy az arany, ez volt az egyszerű, más néven a monometallista rendszer, de gyakran megjelent egyes országokban a kettős, azaz a bimetallista rendszer az ezüst és az arany változó arányú jelenlétével. Tiszta aranyalapú rendszert csupán Angliában találunk, a britek már 1774-ben áttértek az aranyalapú valuta-rendszerre.

Kárbin imponáló szakismerettel mutatja be azokat az ellentmondásokat, amelyekkel később az Osztrák–Magyar Monarchia valutapolitikusainak, köztük Wekerle Sándornak is meg kellett birkóznia. Az 1860-as években már jól látszott, hogy a vegyes rendszer akadálya a kapitalista termelés bővülése következtében robbanásszerűen kibontakozó világkereskedelemnek. Az arany ide-oda áramlása folytonos áringadozásokat idézett elő, s gátját képezte a kereskedelmi forgalomnak. Akár az ezüst, akár az arany, vagy mind a kettő, általános értékmérő funkciót is betöltött az egyes országokban. A valutafém mindennapi fizetőeszközként is funkcionált, oly módon, amelyeken a ráírt névérték azonos volt annak belső értékével. A 19. században emellett általánossá vált a papírpénz-kibocsátás is, (elvileg) teljes összegükben fedezettel a bankok nemesfém-tartalékában.

A nehézségeket az okozta, hogy mindkét nemesfém bányászatban túlermelési periódusok köszöntöttek be. Először a nagy tömegű

aranykitermelés az amerikai, csendes-óceáni, ausztrál aranybányákban. Következmény: az arany árának drasztikus visszaesése. Majd néhány évvel később ugyanez a kitermelési boom és kálvária az ezüsttel. Az 1870-es évek elejére sok ország az ezüst alapra tért át, a nagy mennyiségű ezüst azonban a megnövekedett ezüst-kínálat következtében elértéktelenítette a pénzüket. Lépni kellett: egy olyan megoldást találni, amely biztosítja a nemzetközi kereskedelem árstabilitását. De a korábban soha nem látott mértékben bővülő árutermelést az egész világon csőd fenyegette, ha a valutarendszer árfolyamingadozásai gátjai lesznek az értékesítésnek, akkor a megtermelt áruk raktárban maradnak. Megoldásként az aranystandard bevezetése kínálkozott.

De hogyan? Kárbin – még mindig az V. fejezet lapjain – végig vezeti az olvasót a megoldás keresésének egyes állomásain. Mert az érintett államok nem szívesen hagyták el a mono-rendszerüket, vagy a bimetallista rendszert. Részben megszokásból, részben azon megfontolásból, hogy ha valami alig is megfelelően működik, maradjon használatban, részben azon „egyszerű” ok miatt, hogy a legtöbb országban híján voltak az aranynak. Ilyen volt Ausztria is. Mivel a szerző a Monarchia valutapolitikáját tette a könyvben a vizsgálat tárgyává, a német kapcsolatok jegyében, az 1850-es évek elején kezdte el az események leírását. Ezek az évek már a „kisnémet egység” – „nagynémet egység” ellentétpárjának feltűnésének, illetve a porosz–osztrák rivalizálás elharapódzásának – jegyében teltek. A Habsburg-állam próbálkozásait tárgyalja a tanulmány az Osztrák–német közös múlt, a Vereinsthaler” 1857 című fejezetben. 1853 februárjában egyezmény jött létre Poroszországgal, amely biztosította Ausztria számára a formális csatlakozást a Zollvereinhez (amiből 1834-ben kimaradt). Négy évvel később létrejött a bécsi éremegyezmény, benne a három német állam,

Ausztria, Poroszország és Liechtenstein megállapodása arról, hogy megmaradnak az ezüstalapú valuta mellett. Rögzített árfolyamok, a három ország között zökkenőmentes árucseré, a Vereinsthaler (egyesületi tallér) egy leszűkített politikai közösségben hozott létre egységes pénzügyi közösséget.

De meddig? A gazdaságpolitikuskok előtt keresztutak is nyíltak. Ilyen a német államok valutapolitikáját keresztvező, valójában reális választási lehetőséget kínáló megoldás volt a Latin Érmunió. Belga kezdeményezés, egy valutaközösség, latin nyelvű országokkal, mint Belgium, Franciaország, Olaszország, Svájc, de a kapuk nyitva álltak a nem latin nyelvűek előtt is. Válasz volt ez az ötvenes évek végének aranyválságára (lásd aranytúltermelés, olcsóvá vált aranyérc). A valutarendszer e miatt ezüstalapú maradt, bár a megalakulás során felmerült az aranyalapra történő áttérés is. Létezése összefüggésben állt Franciaország nagyhatalmi törekvéseivel az európai politikában.

Kárbin az V. fejezet végén sorba veszi azokat az intézkedéseket, amelyeket az európai államok hoztak az aranyvaluta bevezetésének útján. Feltáruznak a viták, az egyes államok ingadozása a „merre induljunk” kérdés felvetődésének jegyében. Ilyen magatartást tanúsított a porosz politika, amely először az Unióval való együttműködést fontolgatta, majd egyértelműen az aranyérc felé vette az útját. Az 1866-os nagy porosz győzelem azonban megváltoztatta Bismarck korábbi szimpátiáját a francia együttműködés iránt, hiszen nyíltan, vagy burkoltan előtérbe került az Északnémet Szövetség leszármolása Franciaországgal, amely 1870-ben be is következett, maradandó változásokat hozva a német valutarendszerben is.

De az aranyalap bevezetésének előkészületeit illetően a szerző nem állt meg a francia–német viszonylatnál, hanem nagy tényismeret birtokában vette sorra az egyes állomásokat,

rendezvényeket, megállapodásokat, konferenciákat. 1892-ig az aranyalap bevezetéséről szóló tárgyalások kedvenc műfaja a valuta-, illetve az éremkonferencia volt. 1866 után a bécsi érmeértekezleten már felmerült az, hogy Ausztria szakadjon el az ezüststandardtól és tiszta aranyvalutát vezessen be. 1867-ben ülésezett a párizsi érme konferencia, amely már az aranyalapú nemzetközi érme veretésének gondolatáig is eljutott. Kárbín nagy jelentőséget tulajdonított a nemzetközi pénz ötletének: négy oldalt szentelt neki (78–82. old.), ezúttal már az USA valutapolitikusait is bevonva. A párizsi világkiállítás alkalmával megrendezett 1878-as érme konferencia, Poroszország távolmaradt, akkor már a saját aranyalapú politikáját folytatta. Kárbín Ákos szerint nagy szerepet játszott a német távolmaradás abban, hogy a konferencia eredménytelenül zárult. 1881-ben és 1892-ben is rendeztek valutakonferenciát, az utóbbi megszervezésénél már Wekerlét is ott találjuk (1892. november 17-től már magyar miniszterelnök). Ez az időszak az aranyalap elterjedésének korszaka, Olaszország például 1881-ben, a korábban outsider Egyesült Államok 1900-ban szintén áttért az aranyalapú valutarendszerre.

A FOLYAMAT, AMELYNEK SORÁN WEKERLE A MONARCHIA „ARANYEMBERE” LETT

A Monarchia valutarendszere – s ez a megállapítás Kárbín könyvében több helyen előfordul – főleg a bimetalizmus miatt „rendezetlen” volt. „Rendet teremteni” Wekerle elképzelése szerint az aranystandard bevezetésével lehetett. A fejezetekben egyértelműen kiderül, hogy erre a meggyőződésre Wekerle részben saját közgazdaságtudományi kalkulációi alapján jutott, részben úgy, hogy a nemzetközi trendek is ebbe az irányba hajtották. Mint a Szapáry-kormány pénzügyminisztere nagyfokú kollegiális empátiával működött együtt osztrák kollégáival

az 1892-es aranyalap-bevezetésének előkészületeiben. Először Anton Niebauerrel, Julian Dunajewskijjal, majd Emil Steinbach-hal. A X. fejezet kizárólag erről a szervező munkáról szól, bevonva az ügy mellékszállait. Az osztrák levéltárak dokumentumainak használata a történeti ábrázolásban ettől a fejezettől válik nagyon intenzívvé. Bankhistorisches Archiv der Oesterreichischen Nationalbank, Österreichisches Staatsarchiv Finanz- und Hofkammerarchiv k. k. Finanzministerium, Haus-, Hof- und Staatsarchiv – ezek képezik a mondanivaló kifejtésének autentikus alapjait.

A tárgyalások, amelyek a sajtónyilvánosság előtt – amennyire lehetett – elzárva folytak, az aranyalap bevezetésének fő akadályát kísérelték meg kiiktatni. Hogyan szabaduljon meg a Monarchia pénzügyi rendszere a felhalmozódott ezüstkészlettől? Mindenképpen el kellett adni, de az eladáson veszteni sem lehetett. Felmerült a „sántító aranyvaluta” gondolata is: aranystandard, de az ezüst viszonya az aranyhoz alacsonyabb értéket képvisel. A bécsi pénzügyminiszteri levéltárából a szerző biztos kézzel emeli ki a lényegét kifejező iratokat, többek között a Dunajewski–Szapáry–Wekerle viszonylatban írottakat (153–156. old.). Ankétok szervezése a kérdés megoldására: az államjegyek kivonása, ezek beváltása aranyra, az ezüst kurrens forgalomban tartásának veszélyessége, a jegybanki kamatláb gyakori emelésének hátrányai, az érmék veretési formájának régóta húzódozó vitája stb. A felvetődő problémák nagy száma miatt e helyütt lehetetlen azok kifejtése, az olvasó azonban a X. fejezet elolvasásával pontos képet nyer minden átfogó és részproblémáról.

A XIV. fejezetben ér el a könyv arra a pontra, ami miatt a szerző a mű megírását tulajdonképpen elhatározta, tehát a folyamat finiséhez, amikor Wekerle „aranyemberré” vált. A bizonyult tárgyalások Steinbach osztrák pénzügyminiszter és Wekerle között zajlottak. De

gyakorlatilag a Monarchia minden az ügyben kompetens személyisége részt vett benne, magyarok, osztrákok, Steinbach, Niebauer, Kautz Gyula, Enyedi Lukács, Wekerle. Az 1892. április 14-én lefolyt megbeszélésen arról kellett dönteni, hogy milyen módosítások szükségesek az Osztrák–Magyar Bank alapszabályaiban az aranyalap bevezetéséhez. Pár nappal később a tanácskozást megismételték („nagytanácsot tartottak”). Az ügybe be kellett vonni a Rothschild-csoportot. Fentebb említettük, hogy az aranyalapra történő áttéréshez el kellett adni a bank trezorjában fekvő hatalmas ezüstmennyiséget. És be kellett szerezni az aranyat, amiből ugyanakkor kevés feküdt ugyanott.

„Ennek fényében a magyar kormány a kiegyezést követően kialakult megoldást választotta az aranybeszerzésre, vagyis külföldi hitelintézetekhez fordult segítségért. Nem is egyhez, hanem rögtön többhöz. A bankok átvették az állam kötvényeit és ezüst-, valamint papírpénzt, később azokat aranyércre, illetve aranyérmére váltották. Ezek a bankok egyfajta valamiféle közösséget, úgynevezett konzorciumot alkottak nagy műveleteik végrehajtásához” – olvassuk a kötetben (261. old.). Pár héttel később, már 1892 májusában a Rothschild-bankház delegációja Budapestre jött. Adolph von Hansemann, Gerson von Bleichröder, Gustav von Mauthner, Theodor von Taussig – nem akármilyen nevek a nemzetközi pénzvilágban. Magyar részről pedig Pallavicini Ede és Kornfeld Zsigmond bankárok. Wekerle időközben 45 millió forintnyi aranyat összegyűjtött, a maradék 60 millió összegyűjtését bonyolult pénzügyi műveletek elvégzésével kívánták elérni: államkötvényekbe befektetett több mint 500 millió forint, vasúti prioritások átvétele, az érvényes valutakölcsönök lejáratú időtartamának költségsökkentő meghosszabbítása – csupa olyan bonyolult pénzügyi tranzakció, ami még a kötet soraiból is csak a felszínen érthető.

És mit kívántak elérni a Monarchia politikusi ezekkel a bonyolult műveletekkel? Még az 1891-es magyar minisztertanácson fejtette ki Wekerle, hogy a gyenge valuta akadályozza az önálló szereplést a nemzetközi kereskedelemben, Magyarország is függő helyzetbe kerül, meghíúsítja a tőke elhelyezését a külföldi piacokon. S ami talán a legfontosabb: háború esetén a „segédeszközök beszerzése lehetetlenné válna”. A nem aranyalapú valuta tehát az ország és a birodalom védelmi képességére is hátrányosan hatna ki. (170. old.) „A cél, melyet el kell érünk, csak az lehet, hogy ne álljunk elszigetelten a világtól, hogy a nagy világgazdaságnak legyünk egyenértékű tényezőivé, mert csak ezáltal biztosíthatjuk gazdasági helyzetünket, politikai és védképességű érdekeinket. E célt azonban csak úgy érhetjük el, ha azt a fizetési eszközt tesszük valutánk alapjává, mely a világ általános internacionális fizetési eszköze, s ez az arany [...]” – hangzik Wekerle beszámolója (171. old.)-

Ahhoz azonban, hogy mindennek birodalmi szinten is szilárdan álljanak a tartóoszlopai, ahhoz a Német Birodalommal is egyensúlyba kellett hozni az új intézkedéseket. Az 1879-es kettős szövetséget követő szerződések miatt a lépések egyeztetése nemcsak a magas diplomáciában vált szükségessé, hanem a közös pénzpolitikában is. Erről szól a XII. fejezet, az úgy nevezett „találkozó”, valamint a XIV. fejezet egyes pontjai. A szerző itt fordul nagy gyakorisággal a német levéltárak dokumentumaihoz: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Politisches Archiv des Auswärtigen Amts, bizonyoságot téve elmélyült forráskritikai tudásáról. A reform bevezetésének folyamatában, 1892 májusában ugyanis osztrák–magyar delegáció tartózkodott Berlinben, hogy tanulmányozza a Birodalmi Bank „főkasszáját”, s elbeszélgesse a vezető tisztviselőkkel. A német szakemberek vegyes érzelmeiket táplálták a különböző álló osztrák–magyar valutareform sikerét

illetően (268. old.). Voltak, akik nem tartották alkalmasnak a Monarchiát a tiszta aranyvaluta bevezetésére, mondván, hogy az csak egy elsietett védintézkedés a fenyegető orosz háborús veszély miatt. Voltak, akik csak a tiszta aranyvalutát tartották célravezetőnek (valójában Wekerle is, a német szakemberek ennél fogva nyitott ajtókat döngettek). A sikert világtörténelmileg sem lehet eltagadni. A valutareformmal kapcsolatos törvényeket az uralkodó végül augusztus 2-án szentesítette.

WEKERLE SÁNDOR POLITIKUSI KARAKTERE ÉS
EMBERI ARCULATA. RENDHAGYÓ ÖSSZEFÜGGÉ-
SEK

A könyv természetesen nem életrajz, nem is annak szánták. Ennek ellenére a valutaszabályozás prófétája nem azonos csak azzal a hivatali működéssel, amely jegyzőkönyvek, levelek, törvénytervezetek, parlamenti expozék formájában mutatkozott meg. A teleírt papírlapokból nemcsak az „aranycsinálás” szakmai boszorkánykonyhájába nyerünk betekintést, hanem – ha akarja a szerző, ha nem – azokba a rejtélyekbe is, amelyekről még maga Wekerle sem tudott, s horribile dictu: talán a szerző sem mindig. Így aztán a recensensre marad az a hálátlan feladat, hogy a holt anyagban meglásson valamit, ami a Wekerléről alkotott képet talán differenciáltabbá teszi. Azokat az összefüggéseket, amelyekről a szerző nem beszél, de a sorok között azok implicite benne vannak.

Kárbin – annak ellenére, hogy más feladatot tűzött ki maga elé könyv megírásánál – nem tud ellenállni a kísértésnek, hogy közölje a Wekerlére módfelett jellemző történetet Ferencz Józseffel. Kihallgatás Schönbrunnban: a kormány templomépítési terve Árpád vezér sírja felett. Az ötlet bizarr; az uralkodó kételkedését fejezi ki: „[...] vajon Árpád vezér sírja megvan-e állapítva?” Wekerle: „[...] Árpád ott lesz

eltemetve, ahol Felsőged parancsolja.”

„A kívülről irányított egyén számára egy szűkebb csoport vagy szélesebb társadalmi közeg a meghatározó, mely széles kapcsolatokon, illetve tömegtájékoztatáson keresztül közvetíti elvárásait és követendő magatartásmintáit. Már gyermekkorban kialakul az »elvárásoknak meg kell felelni« eszmeiség, mely elvárások változhatnak. Ehhez mérten az egyén célkitűzései is változhatnak.” – fogalmaz a pszichológiai szakma. Kívülről irányított személyiség volt-e Wekerle? Az elvárás adott, az uralkodónak ellentmondani nem lehet, ha igénye van arra, hogy meg kell határozni a templomépítés helyét, arra csak határozott válasz adható. Wekerle válasza nem nélkülözi a humort, ezzel leplezi azt, hogy a kérdést érdemben nem lehet megválaszolni. Gyermek-én állapot? Egyfelől az alkalmazkodó, szülőnek engedelmessé és gyámolításra szoruló, másrészt a felszabadult, életvidám, intuitív és alkotóképes személyiségjegyekkel rendelkező személyiség? Vagy felnőtt-én állapot? Józan, tárgyilagos, tényeket mérlegelő, ezek alapján döntést hozó, cselekvő és reagáló én? Biztosítja a fennmaradást, elősegíti-e a tapasztalatok feldolgozását és közvetíti-e a másik kettő én-állapot között? Wekerle esetében – a recensens megítélése szerint – egyszerre mind a kettő. De mind a kettő a reálpolitika szolgálatában áll, együtt biztosítják a Monarchia fennmaradását, s azt, hogy Wekerle nagy szakmai tapasztalatának érvényesülése elől eltűnjenek a gátak. Vagy elhumorizálni, vagy ráhagyni mindenkire azt, amit akar, mindenkinek fűt-fát ígérni, aztán – a gyermeki én sajátja – a számonkérés elől ügyesen kibújni. A lényeg az, hogy a célt, hogy az aranyvalutát be lehessen vezetni, a Monarchia közös pénzpolitikája el tudja érni. Aztán a gyermeki én jelenlétének mindent elsöprő bizonyítéka: egyik legjobb barátjának, Szilágyi Dezsőnek a halála után elsírja magát. Mélyen gyermeki és nem more valutapolitikusi gesztus.

Simulékonyság, megnyerő modor, jó kedély, a táncparkett hőse. „Daliás termete és közvetlen, megnyerő modora a szebbik nem körében erősen hódított.” – írja a szerző (32. old.). Mindezek a tulajdonságok egy extrovertált személyiség kivételései. A nagy, belül tomboló energiák érvényesülése életének minden megnyilvánulásában. Sport minden mennyiségben: részt vett a Nemzeti Evezős Egylet megalapításában, úszás, vívás, lovaglás. S ugyanez a virtualitás a politikában, a mindenkit felülmúló munkamániában. És ide tartozik a szépnem vonzódása is hozzá. A sexualitás és energiátöbblet a személyiségben ugyanazon jelenség két oldala. S ha e kettőhöz hozzávesszük a politikai érvényesüléshez szükséges alkotóerőt, akkor eljutunk ugyanannak a dolognak a harmadik oldalához.

Evidencia, hogy Wekerlénél a politikai alkotóerő megléte volt az, ami páratlanul a dualizmus történetében három miniszterelnöki turnushoz juttatta. Adott helyzetekben nem volt nála jobb. IV. Károly 1917-es ajánlatát háromszori unszólásra fogadta el, akkora volt a nyomás. Felvetődik a kérdés: mit csinált a „szünetekben”, s miért választotta éppen a mezőgazdaságot akkor, amikor elege lett a politikából? Mert sok mindenhez értett, sok egy mástól eltérő területen működött, jól oldotta meg az egyházpolitikai problémákat 1892 után első miniszterelnöksége alatt, fiatal korában, és később is mint egyetemi oktató jól bevált, a róla elnevezett Wekerle-telep létrehozásánál nem akármilyen intuíción és szervezőkészségről tett tanúbizonyságot. Mindamellet még szociális érzékenységről is. Túl egyszerű magyarázat lenne ezekre a kérdésekre az, hogy a mezőgazdász szakmába „beszületett”. Apja a móri Lamberg-uradalom gazdatisztként szolgált, gyerekként volt alkalma megszeretni a szántást-vetést, a tehene, lovak, apróállatok világát. Mehetett volna egyetemi tanárnak, vagy bárminek, Wekerle mégis megvette Dánoson a

híressé vált birtokot, afféle visszavonulási terepnek használta, de a növény- és állatvilág iránti vonzódását is kiélte azáltal, hogy ott mintabirtokot teremtett. Nem járunk messze a valóságtól, ha azt állítjuk, hogy itt a felettes én működött. A szuperego: az énünk lelkiismerete, mely a szülőktől és környezetünkől átvett értékek és erkölcsi normák segítségével irányít, s dönt arról, hogy a cselekedeteink jók-e vagy rosszak. Wekerle úgy látta, hogy a szülői hagyományt folytatja a dánosi birtokkal. Mindezek a gondolatok az „aranyember” szerepének betöltésétől távol állnak ugyan, de valahol mégis összetartoznak azzal.

Kárbin Ákos (2021): Wekerle Sándor a Monarchia aranyembere: Az Osztrák–Magyar Monarchia valutareformjának kezdeti szakasza, 1889–1893

Kiadó: Gondolat Kiadói Kör Kft., Budapest.

ISBN: 9789635560615

Terjedelem: 376 oldal